

Treball de Fi de Grau

Grau en Educació Infantil

Universitat de Manresa-FUB

**LA MILLORA DE LA CONSCIÈNCIA
FONOLÒGICA EN INFANTS DE 5 I 6
ANYS**

Maria Aribau Miras

Tutora: Carla Quesada

Curs Acadèmic 2018/2019

20 de maig de 2019

AGRAÏMENTS

Després d'aquest període de temps fent el treball m'agradaria agrair, en primer lloc a la Carla, la meva tutora del treball, per la comprensió, l'ajuda, la predisposició i empenta prestada en qualsevol moment i situació.

Agrair també a tots els mestres que han col·laborat, com la Míriam, mestra tutora de l'escola on he dut a terme la Intervenció, que m'ha ajudat i m'ha facilitat el dia a dia de la intervenció a l'escola.

A més, a aquells/es mestres que m'han ajudat en les sessions de formació, que han sigut molt enriquidores.

A l'escola on he dut a terme la intervenció pràctica, sense la seva col·laboració res de l'aconseguit hagués estat possible.

Vull també referència a les meves companyes i amigues del grau; juntes hem compartit neguits, motivacions, idees i preocupacions. Viure-ho paral·lelament amb algú proper és molt reconfortant.

I per últim i no menys important a la meva família, amigues i parella. Tots ells m'han donat el seu suport i empenta en els moments que han sigut més durs durant el procés.

ABSTRACT

La consciència fonològica està lligada directament amb els processos de lectura i escriptura, argumentat al marc teòric d'aquest treball per diversos autors i estudis. Els objectius d'aquest treball són conèixer més sobre la consciència fonològica i com es pot treballar a l'aula, i analitzar l'impacte d'una intervenció dissenyada i implementada en l'aula de 5 anys per millorar la consciència fonològica. La metodologia emprada és metodologia mixta, hagut amb una predominança de la quantitativa (arran del Pre i Post-Test realitzats al grup classe). Durant la intervenció pràctica a l'escola s'ha fet un disseny quasi-experimental tipus Pre-Post, amb un sol grup, compost per 12 infants. Els resultats finals obtinguts mostren una millora significativa respecte dels resultats inicials, havent-hi una evolució en aspectes fonològics com: comptar síl·labes i fonemes, o comparar la llargada de les paraules, entre d'altres. A curt termini, els resultats obren noves vies per a treballar la consciència fonològica en edats primerenques donat que els infants ja estan preparats madurativament, tot i que cal analitzar aquest impacte a llarg termini en futurs estudis.

The phonological conscience is directly linked to the processes of reading and scripture, argued at the theoretical frame of this work by different authors and studies. The aims of this study are to know more about the phonological conscience and how it can be developed; as well as to analyse the impact of an intervention designed and implemented in a 5 years old classroom in order to improve their phonological conscience. It is mixed method, with a quantitative predominance (as a result of the Pre and Post-Test administrated to the group class). During the intervention at the school we carried out a pre-post quasi-experimental design, with one group, composed by 12 children. The final results obtained show a significant improvement compared to the initial results, highlighting an evolution of the phonological aspects such as: counting syllables and phonemes, or comparing words length, among of others. In a short-time period, findings open new ways to work the phonological conscience in early years given that children are already prepared in terms of cognitive development; even though, it is necessary to analyse this impact in long-term studies.

Paraules clau: Consciència Fonològica, Lectura, Escriitura, Educació infantil
Keywords: Phonological Conscience, Reading, Writing, Early childhood
 education

ÍNDEX

Introducció	1
Objectius.....	2
Marc teòric	
1. La lectura i l'escriptura.....	3
2. La consciència fonològica.....	5
3. Relació entre la consciència fonològica i la lectoescriptura.....	8
Metodologia.....	11
1. Disseny i metodologia.....	11
2. Mostra de l'estudi.....	11
3. Intervenció.....	11
4. Instruments.....	13
5. Anàlisi de dades.....	14
Resultats.....	15
Anàlisi i discussió.....	21
Conclusions.....	24
Referències bibliogràfiques.....	26
Annexos	
Annex 1: Entrevista mestra- Escola A.....	I
Annex 2: Explicació i desenvolupament de les activitats realitzades durant la intervenció a l'escola.....	IV
Annex 3: Model test del programa de Garriga (2003). <i>Consciència fonològica en els infants: Un programa de Classe (Adaptació al català del programa "Phonemics Awareness in Young Children" de Adams, M., Foorman, B., Lundeberg, I., i Beeler, T, 1997).</i>	VII

INTRODUCCIÓ

Silva (2009) explica que actualment la dislèxia es considera el trastorn d'aprenentatge més freqüent en edat escolar, tenint un índex d'afectats d'entre un 5 i un 17% (Shaywitz, 1998 citat per Silva, 2009). Aquest trastorn es defineix com a una alteració en el processament fonològic, la capacitat de descodificació de fonema-grafema (Shaywitz, 1995).

Malauradament, i ja que l'escolarització obligatòria és a partir dels 6 anys, i sovint els infants encara no han assolit els coneixements necessaris a causa del ritme maduratiu de cadascú, no es pot fer una confirmació de la detecció de la dislèxia. El que sí que es pot fer és un treball previ d'aspectes fonològics, que estan relacionats de forma directa amb aquest trastorn d'aprenentatge i que podrien servir com a estratègia preventiva per disminuir la incidència d'aparició de la dislèxia. No hi ha, però treballs al respecte que apuntin a si aquest treball de prevenció seria efectiu en edats tan primerenques. Arran d'això, les preguntes de recerca del present treball són varies. Per una banda, és possible treballar la consciència fonològica en edats primerenques (abans del Cicle de Primària) per evitar futures aparicions de dislèxia? És efectiu aquest treball? Per altra banda, estan preparats els infants madurativament? En cas de fer una intervenció sobre consciència fonològica, aquesta milloraria en edats tan primerenques?

En aquest Treball de Fi de Grau "*La millora de la consciència fonològica en infants de 5 i 6 anys*" s'ha proposat l'estudi, investigació i la posada en pràctica, mitjançant una intervenció en infants de 5 i 6 anys, del paper que té la consciència fonològica.

A la vegada es tracta d'un estudi que permet dotar als docents d'informació i, gràcies a la intervenció realitzada, d'alguns exemples que s'han dut a terme.

En aquesta intervenció realitzada a infants de 5 i 6 anys s'ha realitzat un pre-test, un total de sis sessions en les quals s'han treballat diversos aspectes de la consciència fonològica, i finalment un post-test. D'aquesta forma l'objectiu principal ha sigut veure com treballar la consciència fonològica a l'aula de forma més concreta a partir d'activitats focalitzades afavoreix el seu desenvolupament.

Aquesta temàtica ha estat escollida degut al gran impacte que té en les aules, i tenint en compte que l'etapa 3-6 és una etapa en la qual es pot treballar des de la prevenció.

El treball estructurat en dues parts diferenciades: el marc teòric, el qual serveix per a contextualitzar tots els aspectes teòrics que envolten la temàtica, i la segona, una part pràctica basada en la implantació i intervenció d'una proposta per a treballar la consciència fonològica: *Consciència fonològica en els infants: Un programa de Classe* (adaptació al català del programa "*Phonemics Awareness in Young Children*" de Adams, Foorman, Lundberg i Beeler (1997, citat a Garriga, 2003).

OBJECTIUS I HIPÒTESIS DE RECERCA

Els objectius d'estudi plantejats són els següents:

- Objectius generals:
 - o Conèixer el paper de la consciència fonològica en edats entre 5 i 6 anys.
 - o Analitzar l'impacte d'una intervenció pel treball de la consciència fonològica en edats d'entre 5 i 6 anys.

- Objectius específics:
 - o Dissenyar una intervenció basada en la consciència fonològica en edats primerenques a partir d'activitats actives i dinàmiques.
 - o Implementar la intervenció en una aula amb infants de 5 i 6 anys
 - o Avaluat l'efecte de la intervenció de la consciència fonològica després de les vuit sessions de treball.

La hipòtesi de recerca que es planteja per aquest treball és la següent: Mitjançant una intervenció pel treball de la consciència fonològica en edats primerenques, el nivell de consciència fonològica augmenta.

MARC TEÒRIC

1. La lectura i l'escriptura

A continuació els processos de lectura i escriptura es presenten de forma separada per a explicar de forma detallada les etapes i/o aspectes més rellevants de cada procés. Tot i això, cal esmentar que en aquest treball es creu que tots dos processos es desenvolupen paral·lelament.

Per a explicar l'aprenentatge de la lectura es presenta la Teoria de la doble via (Colheart, 1978), i per l'aprenentatge i el procés d'escriptura es fa referència als estudis de Ferreiro i Teberosky (1979) els quals expliquen cinc fases.

1.1. Aprenentatge de la lectura: Teoria de la doble via

El procés lector s'entén com el producte de la descodificació i la comprensió de cada paraula o frase. Aquesta descodificació i comprensió necessita certes habilitats com són el reconeixement de paraules i estratègies de comprensió que cada persona té.

Aquest procés implica el fet de desxifrar un codi escrit i comprendre'l, amb la finalitat que hi hagi una construcció de coneixement, i que aquest tingui sentit i estigui contextualitzat.

Un dels models més acceptats actualment és la *Teoria de la doble via* (Colheart, 1978), la qual explica que el lector utilitza dues vies per a arribar a entendre el significat de les paraules:

- 1) Ruta visual: ens permet comparar ortogràficament les noves paraules amb les representacions d'aquelles que ja tenim.

En aquest punt, l'infant ja té coneixement d'algunes paraules i, per tant, permet la possibilitat que faci anticipacions.

- 2) Ruta fonològica: Els lectors tenen la capacitat de transformar els grafemes (lletres) a fonemes (sons) i són capaços de pronunciar la paraula i, per tant, poder-la identificar.

Aquesta via és la que permet el desxiframent de paraules desconegudes, ja que es basa en la lectura fonema per fonema.

1.1.1. El reconeixement de la paraula i la comprensió del text

En el procés per a la identificació d'una paraula escrita hi estan relacionats dos estadis, i són les següents:

- 1) Detecció dels grafemes per a la seva identificació

- 2) Accés al lèxic intern, el qual permet que cada persona pugui accedir a una “estructura abstracte” en la qual es tenen coneixements lexicals, sintàctics i semàntics previs.

Aquests processos i el mateix reconeixement de la paraula escrita és una etapa molt important, però no la definitiva, ja que l’objectiu que es té és el de comprendre el text, ja que les paraules estan dins d’unitats més grans, com són les frases o textos.

Un cop l’infant és capaç d’identificar les paraules es procedeix a la comprensió del text. Aquest procés està format per un seguit d’activitats:

- 1) Construir proposicions i ordenar les idees del text
- 2) Extreure el significat global
- 3) Interrelacionar globalment les idees

I en tot aquest procés hi ha una dimensió clara anomenada representació situacional, la qual implica i veu als coneixements previs del lector com un aspecte que ajuda a incloure tota la nova informació:

Reconeixement paraules	Extreure el significat de les paraules ↓	Significat lexical
Interpretació textual	Organitzar els significats en proposicions ↓ Reconstruir relacions entre proposicions (coherència local) Extreure el significat global (resum) Assignar significat a categories funcionals (estructura textual)	Representació textual
	Mobilitzar els coneixements previs	Representació situacional

Taula 1. Components implicats en la lectura *Nota*. Adaptat de Garriga (2003, p. 20).

1.2. Aprentatge de l’escriptura

El procés d’escriptura que desenvolupa un infant li permet una millora del seu desenvolupament mental i, a la vegada, l’ajuda també a representar els significats que va representant. És per aquest motiu que el procés d’escriptura va molt més enllà que una simple transcripció.

En el procés d'escriptura Ferreiro i Teberosky (1979) van exposar diferents fases per les quals els infants passen en el seu aprenentatge¹:

Etapes	Característiques
Escriptura indiferenciada	<ul style="list-style-type: none"> - Es reproduïxen i imiten l'acte d'escriure. - No es distingeixen les grafies dels dibuixos que realitzen. - S'estableixen relacions de llarg (en l'escrit) i mida (en el dibuix).
Escriptura diferenciada	<ul style="list-style-type: none"> - Grafies més semblants a les convencionals, ja que el repertori és encara limitat. - S'estableixen hipòtesis de quantitat, varietat interna i varietat externa.
Escriptura sil·làbica	<ul style="list-style-type: none"> - Creen un vincle entre l'escrit i els aspectes sonors del llenguatge - Són capaços de segmentar per síl·labes les paraules. - S'estableixen hipòtesis com la qualitativa i quantitativa.
Escriptura sil·làbica-alfabètica	<ul style="list-style-type: none"> - Utilitzen més d'una grafia per cada síl·laba. - Molts infants ja són capaços d'escriure la paraula de forma correcta (tot i que sol faltar alguna lletra).
Escriptura alfabètica-exhaustiva	<ul style="list-style-type: none"> - Es fa una correcta correspondència alfabètica: Són conscients que a cada fonema li correspon una grafia.

Taula 2. Fases de l'aprenentatge de l'escriptura. Elaboració pròpia.

2. La consciència fonològica

Abans de parlar sobre aquest apartat és de vital importància explicar la diferència entre consciència fonològica i consciència fonèmica, ja que tenen un sentit diferent respecte a l'altre.

Consciència fonològica té una referència més general, i es fa servir quan es fa referència als nivells de consciència pel que fa a l'estructura fonològica de cada paraula. En canvi, la consciència fonèmica s'utilitza per a descriure determinades tasques d'aprenentatge les quals tenen com a focus els fonemes com a unitat individual de les paraules. Tot i aquest matís pel que fa a l'expressió cal remarcar que en aquest treball s'utilitzarà l'expressió consciència fonològica de forma general, tot i

¹ En les fases d'aprenentatge de l'escriptura no hi apareixen les edats que comprenen cada fase, que són les proposades pels autors, ja que aquestes són orientatives. S'ha de tenir en compte els ritmes, i l'evolució del seu propi procés d'aprenentatge.

que, en alguns casos, ens referim a determinats treballs de fonemes individuals (Hoiem, Lundberg, Stanovich i Bjaalid, 1995 citat per Garriga, 2003).

Actualment el treball de la consciència fonològica ha estat un dels aspectes més destacats en educació, especialment i vinculat a l'ensenyament-aprenentatge de la lectoescriptura.

Un dels aspectes que cal destacar el proposa la investigació de Chard i Osborn (1998), la qual explica que els infants que tenen un bon desenvolupament pel que fa a la consciència fonològica tenen més facilitat per l'aprenentatge de la lectura.

Aquest estudi explica també que els mestres que han dut a terme activitats i treballen la consciència fonològica de forma planificada i ben estructurada aconseguen un bon desenvolupament de les habilitats relacionades amb la lectoescriptura. A més, també es fa referència a aquells infants que tenien cert retard en aquests àmbits i en la seva posterior millora a partir d'aquest treball.

2.1. Què és la consciència fonològica

Per entendre el concepte de consciència fonològica és imprescindible que es comenci parlant sobre l'estructura pròpia del llenguatge.

Segons Garriga (2003): *“Un fonema és la unitat més petita en llenguatge que pot produir diferències en el significat”*. (p.3)

O'Connor, Notari-Syverson, Vadasy (1998) expliquen el següent:

“No oblidem que la llengua escrita és un sistema de representació de segon grau del llenguatge oral. Afortunadament, aquest aspecte del llenguatge es desenvolupa gairebé de forma natural. “Adquirim” el llenguatge i el “desenvolupem” en general, sense planificacions detallades, entrenaments formals o lliçons organitzades amb molta cura sinó per impregnació social, en contexts en el que es parli i on altres interlocutors més capaços vulguin interactuar amb els joves aprenents” (citats per Garriga, 2003, p.4).

I és aquesta afirmació la que explica que els infants puguin aprendre la llengua com un procés natural, en el qual no hi ha quasi cap mena d'instrucció.

Garriga (2003) defineix la consciència fonològica com: *“Sensibilitat o la consciència explícita de l'estructura fonològica de les paraules en una llengua. I implica l'habilitat per notar, pensar o manipular els sons individuals de les paraules”*. (p. 3)

Per tant, es pot dir que la consciència fonològica és l'habilitat que permet poder i saber segmentar les paraules fins a arribar a les unitats més petites de la llengua: els fonemes.

2.2. Importància de la consciència fonològica

La consciència fonològica és la que permet entendre com es representen les paraules, i conseqüentment, és la base per a l'adquisició de les habilitats per la lectura i l'escriptura.

Garriga (2003) explica la importància que té la consciència fonològica:

- Ajuda a entendre el principi alfabètic: I és que sense una iniciació en l'àmbit de la consciència fonològica, els infants no són capaços d'entendre com es representen per escrit les paraules del seu vocabulari.
- Ajuda en els mecanismes de representació dels sons de les paraules: Ajuda a entendre i reforçar la relació lletra-so i a la memorització de la paraula en conjunt tot arribant a reconèixer-la quan la torni a trobar en un text escrit.
- Permet als infants trobar diferents paraules en funció d'un grafema-so que ja coneix: Aquest fet permet que en un augment de correspondències grafema-so de diferents paraules es produeixi conseqüentment també un augment de cerca de noves paraules, les quals tindran el mateix grafema-so.

2.3. Com es desenvolupa la consciència fonològica: Etapa 3-6

Garriga (2003) explica que la consciència fonològica s'inicia cap als 2-3 anys i es desenvolupa més tard, cap als 6-7 anys, de forma que, de cara al segon cicle d'Educació Infantil és bo desenvolupar aquesta habilitat, perquè, anys més tard aquest coneixement fonològic permeti un bon aprenentatge de la lectoescriptura.

El treball durant el segon cicle d'Educació Infantil es comença de cara als 3-4 anys amb activitats poc complexes, com són les habilitats fonològiques (rimes, síl·labes o unitats intrasil·làbiques), i gradualment el nivell de dificultat va augmentant fins als 5-6 anys que es duen a terme les habilitats fonètiques pròpiament dites, com són el reconeixement i manipulació de fonemes de les paraules.

Garriga (2003) presenta una taula en la qual s'observen els indicadors de desenvolupament normal en consciència fonològica:

Nivell escolar	Habilitat mitjana adquirida pels infants
Finals de P-3	<ul style="list-style-type: none">- Pot parar atenció i discriminar sons- Pot discriminar paraules en frases

	<ul style="list-style-type: none"> - Pot discriminar paraules de pseudoparaules - Pot dir si dues paraules rimen - Pot generar una rima senzilla a partir d'una paraula (per exemple com <i>gat, gos</i>).
Fins de P-4	<ul style="list-style-type: none"> - Pot discriminar paraules llargues i curtes (comptar síl·labes) - Pot aïllar i manipular síl·labes inicials i finals - Pot aïllar i pronunciar el so inicial d'una paraula (per exemple [s] en <i>sal</i>, [f] en <i>foca</i>). - Pot separar la pronunciació dels sons en paraules de dos o tres fonemes (per exemple <i>pa</i> en [p] [a]; <i>nas</i> en [n] [a] [s]).
Finals de P-5	<ul style="list-style-type: none"> - Pot aïllar i pronunciar tots els sons en paraules de dos, tres i quatre fonemes. - Pot separar la pronunciació dels sons de paraules de quatre fonemes que continguin grups consonàntics a l'inici de paraula. - Pot manipular (afegir, suprimir, substituir) sons inicials i finals de paraules de tres i quatre fonemes.
Finals del primer curs del Cicle Inicial (1er de Primària)	<ul style="list-style-type: none"> - Pot aïllar i pronunciar els sons de paraules que continguin grups consonàntics inicials (per exemple: <i>plat</i> en [p] [l] [a] [t]) - Pot separar els sons en paraules que continguin grups consonàntics inicials, finals i medials.

Taula 3. Indicadors de desenvolupament normal en consciència fonològica ³Nota. Adaptat de Garriga (2003, p. 6).

També és important tenir en compte a aquells infants que tenen més dificultat per a desenvolupar la consciència fonològica.

En aquest cas, aquesta dificultat depèn de cada infant i normalment als factors als quals s'atribueix solen ser factors genètics i, a les experiències lingüístiques prèvies a l'escola.

3.Relació entre la consciència fonològica i la lectoescriptura

La consciència fonològica té una gran relació amb el desenvolupament de la lectura (Catts, 1993, citat per Mejía i Eslava, 2008), ja que és la que permet la descodificació de nivell fonètic de les paraules.

Mejía i Eslava (2008) ho confirmen: "*la consciència fonològica, entesa com l'habilitat per a analitzar i sintetitzar de forma conscient els segments sonors de la llengua, ha*

³ Els "indicadors" en negreta corresponen a resultat de valoracions amb infants d' EEUU. La distribució en els nivells educatius i d'altres indicadors s'han extrapolat a partir dels objectius del nostre currículum escolar, tot i que caldria revisar-ho en funció dels resultats que s'obtinguin de valoracions fetes amb els nostres infants.

sigut reconeguda en les últimes dècades com el millor predictor de l'aprenentatge lector" (p.2)

Tot i la importància que té la consciència fonològica en el procés de la lectura i escriptura, cal mencionar que no és l'únic factor, ja que es tracta d'un coneixement molt important i necessari però no suficient per a arribar a tenir un bon domini del codi. Per tant, es tracta només d'una part dels diversos processos que faciliten l'ensenyament-aprenentatge de la lectoescriptura.

Garriga (2003) afirma que un bon entrenament en consciència fonològica en etapes inicials de lectura, ajudarà a prevenir possibles futures dificultats en aquesta, i és per això que aposta per a la incorporació d'algun programa com aquest a qualsevol procés d'ensenyament aprenentatge en l'etapa 3-6.

L'autora afirma que, amb aquest tipus de programes, acceleren el desenvolupament de la lectura i ajuda a més d'un 20% dels infants de l'aula a millorar en habilitats lectores.

Aquests programes han d'estar combinats amb experiències riques en llenguatge, i aquestes, alhora, contextualitzades i tenir significat pels infants.

El programa Phonemic Awareness in Young Children: A Classroom Curriculum (Adams, Foorman, Lundberg i Beeler, 1997) es descriu per Garriga (2003) de la següent forma:

"És un programa complet i organitzat en consciència fonològica que és apropiat tant per les aules de P3, P4 i P5 com per als nens de primer de Cicle Inicial que van més endarrerits que els seus companys en el desenvolupament de la consciència fonològica. Va ser traduït per les autores i adaptat a l'americà d'un altre programa suec, desenvolupat per Ingvar Lundberg i utilitzat en un dels estudis més exitosos en l'aprenentatge de la consciència fonològica de la recerca en llengua escrita a Suècia i Dinamarca. (Lundberg, Frost i Peterson, 1988). Consisteix essencialment en una sèrie curosament seqüenciada d'activitats i jocs que poden ser utilitzats tant amb el grup classe com amb grups petits per construir la consciència fonològica en nens petits. En una classe normal de segon cicle de l'Etapa Infantil, el programa conté suficients activitats perquè es pugui treballar diàriament de 15 a 20 minuts durant 8 mesos en un curs escolar. Conté una excel·lent explicació del concepte de consciència fonològica i la seva relació amb el desenvolupament de la lectura i ofereix força suggeriments útils per a l'ensenyament de tècniques en aquesta àrea" (p.23).

Tot i els bons resultats que presenta també té algunes limitacions: el temps per a dur-lo a terme i la metodologia.

- El programa proposa que es dugui a terme de forma completa durant una duració aproximada d'un curs escolar.
- El programa proposa una metodologia basada a partir de material escrit i/o fitxes.

Garriga (2003) explica que una de les conclusions arran de passar aquest programa és que la recerca ha demostrat que per aconseguir un millor desenvolupament de la lectura, el fet de treballar la consciència fonològica durant l'etapa d'Educació Infantil es tracta d'una estratègia eficaç.

Garriga (2003) afirma: *"Al llarg de tot aquest estudi s'ha vist la importància de treballar la consciència fonològica amb els petits de cara a facilitar el seu accés a la lectura"* (p.69)

Tot i aquesta afirmació, autors com Torgesen i Davis (1996) expliquen que aquest tipus de programes no sempre són bons per a tots els infants, ja que molts alumnes tenen dificultats per treballar en gran grup, i per tant, necessiten una atenció més individualitzada.

En l'aplicació d'aquest treball s'opta per l'aprenentatge per mitjà de la pràctica i el joc. En aquest sentit Freinet és un dels autors capdavanters.

Cortiella, Fernández i Sánchez (2010) afirmen que Freinet és un dels autors que va apostar per l'aprenentatge a partir de racons i/o espais de joc i tallers.

Meneses (2001) explica que la tècnica emprada per Freinet és la d'aprendre fent i així ho reflecteix: *"S'aprèn per l'activitat específica, això és, s'aprèn llegir i escriure, escrivint i llegint; a dibuixar s'aprèn dibuixant, etc.; és a dir, per mitjà de la lliure exploració i l'experimentació l'infant aprèn i conforma la seva intel·ligència i els seus coneixements"*. (p.118)

Un altre autor fonamental que ha contribuït en aquesta temàtica va ser Jean Piaget (1896-1980).

Meneses (2001) afirma que l'autor vetllava pel joc com a mitjà d'assimilació. A més, l'autor diu que el joc permet que l'infant pugui transformar la realitat en funció de les seves necessitats, i, serà així, com es facilitarà en comprendre-ho.

Piaget (1932) explica que el joc es tracta d'un reflex de les estructures cognitives i que permet l'establiment de noves estructures mentals (citada per Cortiella, Fernández i Sánchez, 2007, pàg.7)

METODOLOGIA

Disseny i metodologia

A continuació s'explicarà de forma detallada la metodologia emprada en el treball pràctic que ha tingut per objectiu abordar i resoldre els objectius d'estudi plantejats anteriorment.

La metodologia emprada ha estat una metodologia mixta, amb predominança de la quantitativa (ja que s'ha dut a terme Pre-Test i Post-Test als infants de l'aula).

A més, al dur a terme una intervenció pràctica s'ha fet servir un disseny quasi-experimental tipus Pre-Post, amb un sol grup.

Mostra de l'estudi

La intervenció pràctica es va realitzar a l'escola A, situada a Ullastrell (Barcelona), a la qual es va anar un cop per setmana, fins a un total de vuit sessions.

Aquesta intervenció estava dirigida a l'aula de cinc anys (infants entre cinc i sis anys) formada per un total de 16 infants. Tot i que el total d'infants amb els quals es va fer les diverses sessions eren 16, el Post-Test només es va passar a 12 infants (ja que la resta estaven malalts). Per tant, la mostra total d'infants als quals s'avalua en aquest treball són 12.

Tot i la quantitat d'infants, les diferents activitats plantejades s'han dut a terme a partir del treball en petit grup, tal com s'aconsella en el programa de Garriga (2003). Es van organitzar un total de 4 grups de treball (formats cadascun d'ells per 4 infants).

Intervenció

El que es va dur a terme en aquestes vuit sessions va ser la implantació del programa de Garriga (2003), adaptació al català del programa "*Phonemics Awareness in Young Children*" de Adams, Foorman, Lundeborg i Beeler (1997).

Aquest programa planteja un seguit d'activitats teòric-pràctiques aplicades a infants per a la millora de la consciència fonològica en l'etapa 0-6.

L'estructura que segueix el programa segueix una metodologia d'aprenentatge basat en introduir, practicar, generalitzar i revisar, tal com ho defineix el mateix document.

El programa es defineix com s'ha esmentat anteriorment, però també explica com les dinàmiques que proposen són interactives i en format de joc per als infants.

Analitzant el programa es van trobar activitats més dinàmiques i interactives, però d'altres més tradicionals.

Tot i això, el que es va acabar implementant van ser petites innovacions en les activitats, tot fent-les més pràctiques, fugint dels fulls de paper com a base i seguint un camí cap a un aprenentatge autònom i cooperatiu. Per aconseguir-ho el que es va dur a terme han sigut adaptacions d'algunes activitats que planteja el programa amb la creació de diversos espais.

En cada espai es trobava una activitat destinada a un determinat àmbit de la consciència fonològica que es treballava segons la setmana que es duia a terme. Per últim, cal mencionar que cada sessió està composta per dues parts: la primera que correspon a la realització de la primera activitat en el primer espai, i la segona part, que correspon a la realització de la segona activitat en el segon espai. El temps que es va destinar a la realització de cada espai va ser de 30 minuts, per tant, les diferents sessions van tenir una durada aproximada d'1 hora (tenint en compte que es feien dos espais per sessió).

Com s'ha comentat anteriorment, en la intervenció que s'ha dut a terme s'han implementat modificacions perquè els ítems duts a terme es treballessin de forma més dinàmica, i utilitzant el joc com a mitjà d'aprenentatge.

En la taula que apareix a continuació es pot observar les activitats⁴ que proposa el programa de Garriga (2003) i les respectives modificacions que s'han dut a terme per a la intervenció realitzada, a més dels objectius que es pretén en cada sessió:

ÍTEM TREBALLAT	SESSIÓ (Nº)	Nº RACÓ	OBJECTIUS	DESCRIPCIÓ MODIFICADA	ACTIVITAT
Fonemes	1	1	· Introduir els infants en la creació de noves paraules a partir de la unitat més petita de la llengua, els fonemes.	L'activitat consistirà en la formació de paraules a partir de targetes (en les quals, en cadascuna d'elles, hi haurà escrit un fonema).	
	1	2	· Introduir els infants en el repte d'analitzar les síl·labes en els fonemes o de sintetitzar síl·labes a partir de fonemes	· Els infants disposaran de dues caixes: la primera conté gran quantitat de fonemes, i l'altra caixa contindrà dibuixos. Els infants primerament agafaran de la caixa un dibuix, i hauran de dir en	

⁴ Es podran observar un exemple del treball d'una sessió en l'àmbit de *fonemes*. La resta d'activitats i adaptacions corresponents a les activitats originals, juntament amb els exemples corresponents es podran trobar als annexes del treball.

				veu alta a la resta del grup el dibuix que és. A continuació hauran de buscar els fonemes que corresponen i que permeten formar la paraula.
--	--	--	--	---

Taula 5. Adaptació de la primera sessió realitzada en la intervenció

Pel que fa al temps d'intervenció, a continuació es mostra un calendari que permet observar com van estar dividides les diferents sessions durant la intervenció i l'àmbit, així com el grup, que ho treballava i el dia que es va realitzar.

<u>DATA</u>	<u>ÀMBIT DE TREBALL</u>	<u>GRUP 1</u>	<u>GRUP 2</u>	<u>GRUP 3</u>	<u>GRUP 4</u>
5 / Febrer / 2019	Pre-Test				
12 / Febrer / 2019	Setmana 1: Fonemes	Espai 1 i 2	Espai 1 i 2	Espai 1 i 2	Espai 1 i 2
18 / Febrer / 2019	Setmana 2: Fonemes	Espai 3 i 4	Espai 3 i 4	Espai 3 i 4	Espai 3 i 4
25 / Febrer / 2019	Setmana 3: Consciència sil·làbica	Espai 1 i 2	Espai 1 i 2	Espai 1 i 2	Espai 1 i 2
4 / Març / 2019	Setmana 4: Consciència sil·làbica	Espai 3 i 4	Espai 3 i 4	Espai 3 i 4	Espai 3 i 4
11 / Març / 2019	Setmana 5: Paraules i frases	Espai 1 i 2	Espai 1 i 2	Espai 3 i 4	Espai 3 i 4
18 / Març / 2019	Setmana 6: Paraules i frases	Espai 3 i 4	Espai 3 i 4	Espai 1 i 2	Espai 1 i 2
25 / Març / 2019	Post-Test				

Taula 6. Planificació de l' intervenció a l'escola

Instruments

Els instruments emprats durant el procés d'intervenció han estat, en primer lloc, un Pre i Post- Test⁵, els quals han estat extrets i formen part del programa de Garriga (2003), adaptació al català del programa "*Phonemics Awareness in Young Children*" de Adams, Foorman, Lundeborg i Beeler (1997).

La primera sessió va constar d'un Pre-Test, el qual va permetre veure les fortaleses i debilitats dels infants en determinats àmbits, i va permetre saber i poder plantejar els diferents ítems a treballar durant la intervenció.

Arran dels resultats obtinguts en el Pre-Test es van plantejar els diferents àmbits de treball (ja que les puntuacions mitjanes van ser les més baixes) i van ser els següents: fonemes, consciència sil·làbica i paraules i frases.

⁵ El model de Test es podrà tobar al Annex del treball

El Pre i Post-Test es tracten del mateix document i la seva correcció i avaluació serà tal com s'indica en el mateix programa. Gràcies a aquesta avaluació s'ha pogut observar l'evolució de cada infant i del grup classe a partir dels resultats obtinguts en el Pre i Post-Test.

Per últim, el darrer instrument emprat va estar l'entrevista realitzada a la mestra de l'aula de 5 anys de l'escola A (Ullastrell).

Un cop finalitzada la intervenció pràctica tot aplicant el programa, es va fer una entrevista semi-estructurada a la mestra de l'aula, la qual va ser gravada en àudio⁶. L'objectiu d'aquesta entrevista obtenir la percepció de la mestra respecte als possibles canvis observats (o no) des de l'inici fins al final del procés vers la consciència fonològica dels infants, així com posar en context com la treballen a l'aula. També es va preguntar per aquells infants que tenien més dificultats en el procés de lectoescriptura i si plantegen diferents situacions d'aprenentatge per aquests infants.

Anàlisi de dades

Per analitzar els resultats de cada prova corresponent al Pre i Post-Test s'ha fet una anàlisi descriptiu a través de Microsoft Excel. Pel que fa a l'anàlisi estadística entre el Pre i Post test s'ha utilitzat mètode la tècnica d'anàlisi t-student. T-student es tracta d'una prova paramètrica de comparació de dues mostres relacionades, l'objectiu de la qual és la de comparar dues mitjanes aritmètiques i determinar si la diferència és significativa estadísticament a nivell global.

Per últim, i per analitzar l'entrevista realitzada a la mestra de l'aula, s'ha realitzat una anàlisi qualitativa, basada en codificar i organitzar la informació transmesa per la mestra i que va permetre interpretar posteriorment els resultats obtinguts. Codificar l'entrevista ha permès etiquetar aspectes mencionats i desenvolupar-los per, posteriorment, determinar què és el veritablement rellevant. Posteriorment es va valorar i raonar els aspectes mencionats durant l'entrevista i que han tingut relació directa amb la intervenció realitzada.

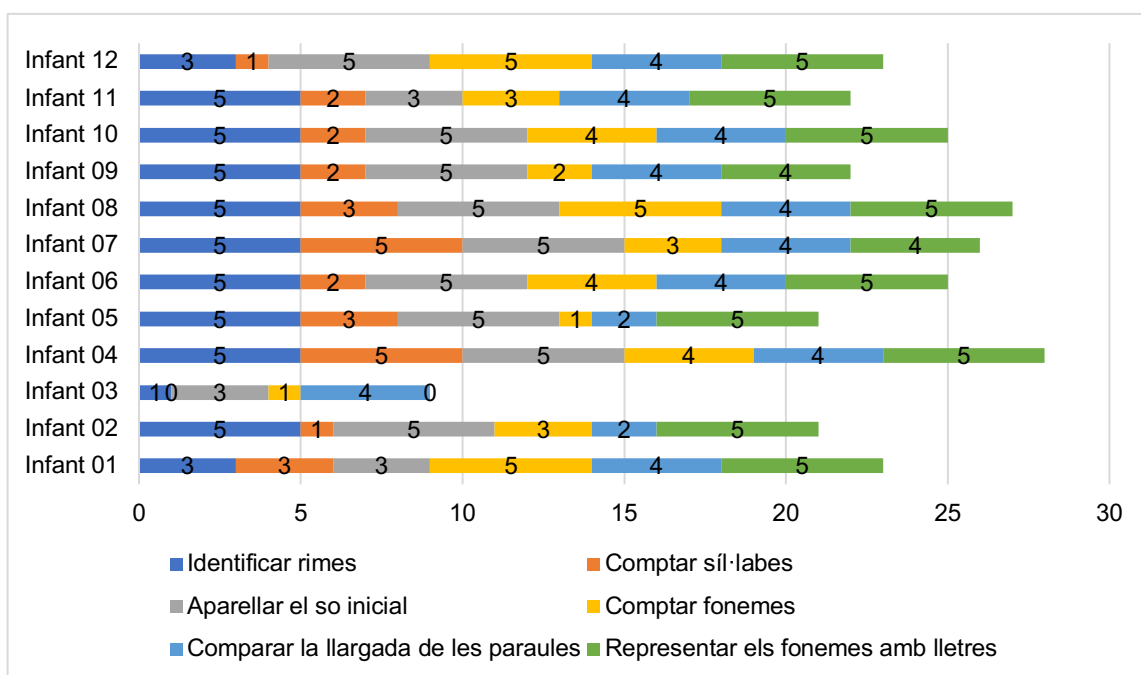
⁶ L'entrevista en àudio es troba transcrita als annexos del treball

RESULTATS

A continuació es presenten de forma detallada els resultats obtinguts en l'estudi realitzat amb els infants de la classe de 5 anys.

Com ja s'ha mencionat anteriorment, el Pre-Test i Post-test es tracten d'un mateix document, ja que l'única diferència que hi ha és el temps en el qual ha estat passat pels infants.

I un cop passat el Pre-Test en la primera sessió, els resultats han sigut els següents:

Gràfic 1. Resultats Pre-Test en funció dels àmbits de la consciència fonològica

En aquest primer gràfic es pot observar els diferents resultats, depenent de l'àmbit fonològic avaluat de cada infant, entenent àmbit com cada aspecte fonològic que es treballa dins del programa que són: *Identificar rimes*, *aparellar el sol inicial*, *comparar la llargada de les paraules*, *comptar síl·labes*, *comptar fonemes* i *representar els fonemes amb lletres*.

A l'esquerra del gràfic es pot observar la mostra, el total de 12 infants avaluats, i seguint la seva línia es pot anar veient la puntuació que han extret en cada àmbit.

Pel que fa a la puntuació, tots els àmbits tenen la mateixa, sobre 5 punts, excepte l'ítem *Comparar la llargada de les paraules* que està avaluat sobre un total de 4 punts. Per tant, la puntuació serà sobre un total de 29 punts.

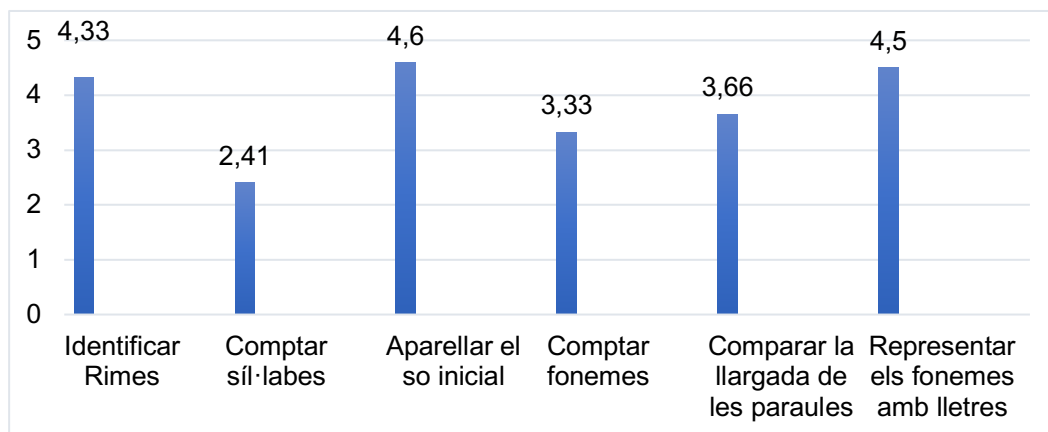
A continuació i, en relació amb el darrer gràfic podem observar la següent taula, la qual permet de forma més entenedora veure la puntuació total de cada infant.

Arran de la gràfica anterior, i de forma més específica amb la taula que trobem aquí es pot observar diversos resultats en funció dels infants, veient com hi ha alguns que hi destaquen positivament, i d'altres que tenen una puntuació més baixa.

Infant	01	02	03	04	05	06	07	08	09	10	11	12
Puntuació total	23	21	9	28	21	25	26	27	22	25	22	23

Taula 7. Puntuació final del Pre-Test en funció de cada infant

A continuació, es mostrarà un gràfic que exposa la mitjana de resultats en funció de cada àmbit fonològic avaluat. I els resultats han estat els següents:

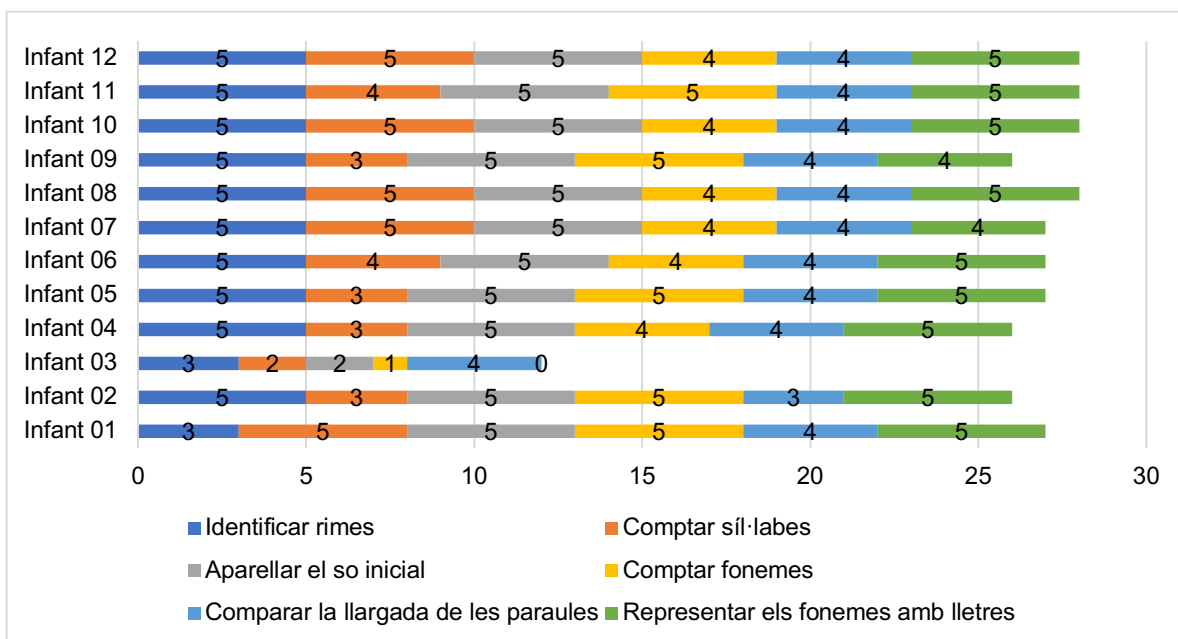
Gràfic 2. Puntuacions obtingudes sobre cada àmbit fonològic en el Pre-Test

Els ítems que presenten uns millors resultats de mitjana són: *Identificar rimes*, *Aparellar el so inicial* i *Representar els fonemes amb lletres*.

En canvi, els ítems més fluixos, i sobre els quals s'ha treballat durant tota la intervenció són: *Comptar síl·labes*, *Comptar fonemes* i *Comparar la llargada de les paraules*.

Arran d'aquests resultats es va decidir treballar en els ítems de menor puntuació.

A continuació es mostraran els resultats obtinguts en el Post- Test:

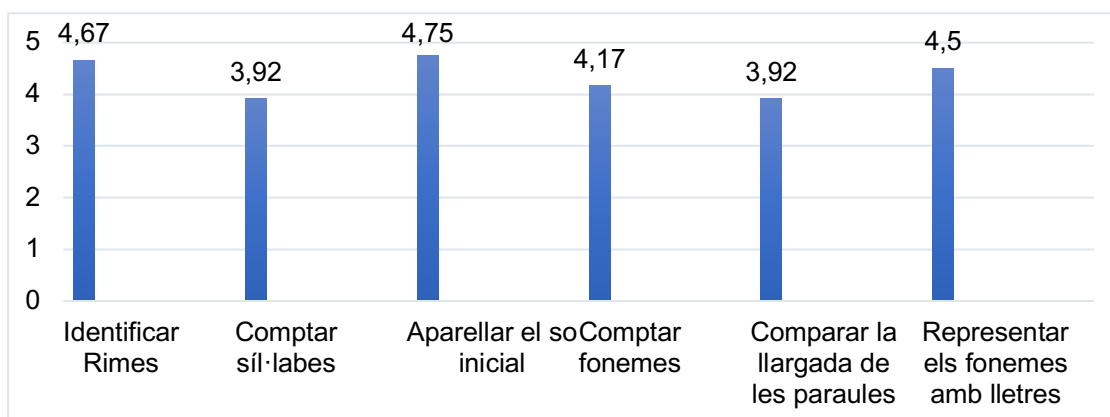
Gràfic 3. Resultats Post-Test en funció dels àmbits de la consciència fonològica per infant

En aquest darrer gràfic es pot observar els resultats en funció del Post-Test realitzat al final de la intervenció a l'aula. Igual que a la Taula 1, aquesta també mostra el nivell fonològic de cada infant en funció de l'aspecte avaluat.

A continuació es mostrarà una taula, la qual presentarà el resultat (total de la puntuació possible) en funció de cada infant.

Infant	01	02	03	04	05	06	07	08	09	10	11	12
Puntuació total	27	26	12	26	27	27	27	28	26	28	28	28

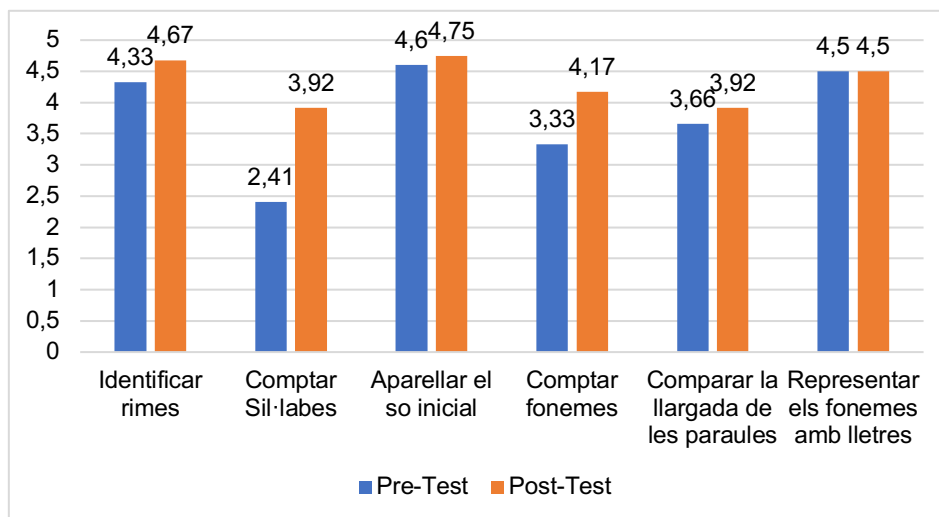
Taula 8. Puntuació final Post-Test en funció de cada infant

Gràfic 4. Puntuació mitjana sobre cada àmbit fonològic obtinguda en el Post-Test

En aquest darrer gràfic es pot observar la puntuació mitjana en funció de cada àmbit de la consciència fonològica.

A continuació es trobaran diferents gràfiques que aporten informació sobre l'evolució que s'ha produït, des del Pre-Test fins al Post-Test realitzats:

Gràfic 5. Evolució Pre i Post-Test en funció de les mitjanes obtingudes

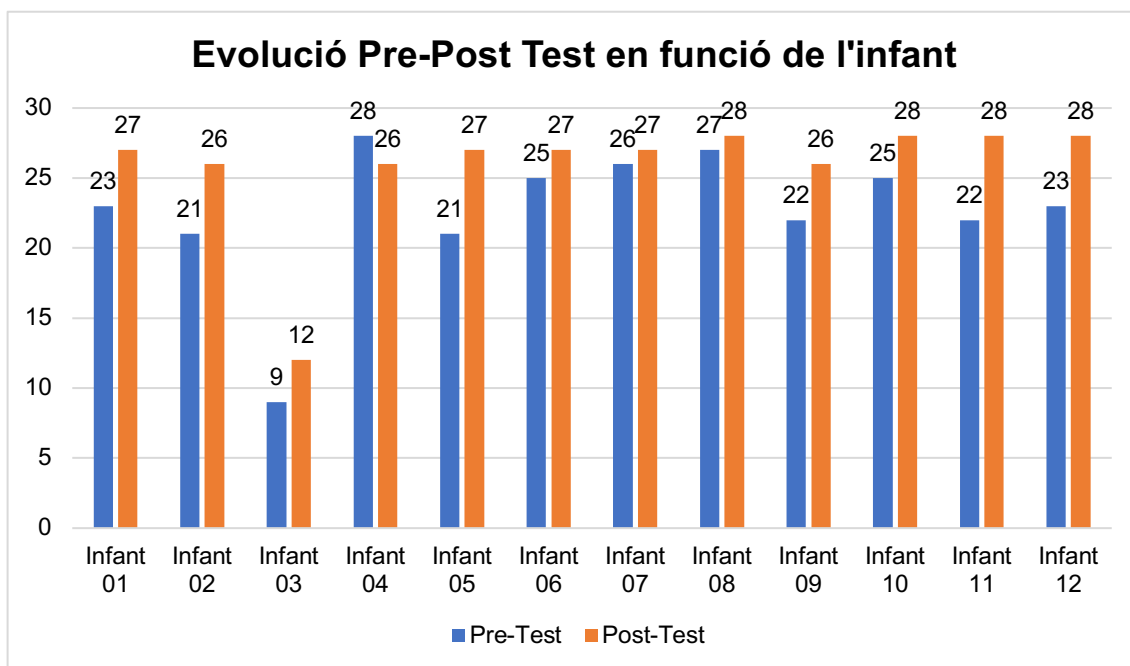
En aquesta gràfica podem observar la comparativa entre els resultats de les mitjanes obtingudes segons els aspectes avaluable, i es pot veure l'evolució dels resultats del Pre-Test fins als resultats dels Post-Test.

Podem observar com en tots els àmbits avaluable del Test hi ha hagut una evolució cap a una puntuació més alta, indicant d'aquesta forma una evolució positiva dels ítems avaluats.

Es pot veure l'evolució següent:

Ítem avaluat	Punts de millora mitjana
Identificar rimes	0,34
Comptar síl·labes	1,51
Aparellar el so inicial	0,15
Comptar fonemes	0,84
Comparar la llargada de les paraules	0,26
Representar els fonemes amb lletres	0

Taula 9. Relació entre l'ítem avaluat i la millora mitjana

Gràfic 6. Evolució de cada infant en la puntuació final

En aquesta darrera taula es representa en la part horitzontal (x) cada infant, i en la part vertical (y) la puntuació màxima que es pot obtenir en el test, 29 punts.

Podem observar com l' infant 03 està molt per sota de la mitjana respecte la resta d'infants. L' infant 03 pateix un retard maduratiu important, concretament pel que fa parla, i conseqüentment, en tot el procés de lectoescriptura. És a partir d'aquest any que l'infant es comença a interessar per les lletres i l'escriptura, i comença a dir les primeres frases amb coherència.

Ressalta també l' infant 4 que mostra una regressió de 2 punts respecte l'inici de la intervenció.

Aquesta gràfica permet observar l'evolució de cada infant tenint en compte el resultat del Pre-Test i el resultat del Post-Test.

A més, aquesta taula permet veure una afirmar que hi ha hagut una evolució de 3,15 punts positiva de mitjana respecte al Pre-Test.

Per tal de conèixer si aquesta evolució positiva entre el pre-test i el post-test era significativa a nivell estadístic, es va aplicar la prova t-student per mostres aparellades. Els resultats informen que la diferència és significativa ($p=.001$) amb un valor de $t=-4.633$ ($gl=11$). Així doncs podem afirmar que la diferència entre totes dues mesures no és deguda a l'atzar.

		Prueba de muestras emparejadas							
		Diferencias emparejadas							
		Media	Desviación estándar	Media de error estándar	95% de intervalo de confianza de la diferencia		t	gl	Sig. (bilateral)
					Inferior	Superior			
Par 1	VAR00002 - VAR00003	-3,16667	2,36771	,68350	-4,67104	-1,66229	-4,633	11	,001

Taula 10. Resultats de la prova T-Student

L'entrevista realitzada a la mestra de l'aula ha permès recalcar aspectes importants i relacionats amb l'anàlisi i l'impacte de la consciència fonològica d'aquest treball. En el cas de l'escola en la qual s'ha dut a terme la intervenció, no es treballa la consciència fonològica ni es fa gaire èmfasi en aquest aspecte, ja que treballen la lecto-escriptura a partir de la paraula completa; així ho explica la mestra: *"Vam començar a partir del nom, llavors sempre tenien de referència la lletra a partir d'aquest: La M de la Martina; i llavors més endavant van descobrir les lletres a partir dels noms dels seus companys, la K de l'Erika. Però això, el tema de les síl·labes no les hem treballat mai"*.

També explica com entén la consciència fonològica i com la treballen durant el procés d'ensenyament-aprenentatge de la lecto-escriptura i explica que a partir de l'escriptura els infants van fent, i que es basen principalment en textos que formen part de la vida d'aula, així és com els infants comencen a mostrar interès i a descobrir la lectura. Fa èmfasi en que és així com els infants comencen a descobrir les lletres i com cadascú li va donant el seu significat.

Un dels aspectes que va explicar és que no treballen i no li donen prou importància a la consciència fonològica. A més, explica que en aquest aspecte s'hauria de canviar l'enfocament, ja que altres mestres de cursos superiors comenten la importància respecte al posterior aprenentatge de l'accentuació, per exemple.

Un dels infants de l'aula té problemes pel que fa a la parla, la lectura i l'escriptura, explica també que amb infants que presenten més dificultats és important donar-li més atenció, però en el moment en el qual la resta d'infants ja no són tan dependents de la mestra.

ANÀLISI I DISCUSSIÓ

La discussió dels resultats s'interpretaran a continuació tot tenint en compte les diferents preguntes de recerca d'aquest treball com la hipòtesi de recerca plantejada en l'inici d'aquest.

Les preguntes de recerca han estat: És possible treballar la consciència fonològica en edats primerenques (abans del Cicle de Primària) per evitar futures aparicions de dislèxia? És efectiu aquest treball?, Estan preparats els infants madurativament?, En cas de fer una intervenció sobre consciència fonològica, aquesta milloraria en edats tan primerenques?

L'anàlisi dels instruments de mesura van consistir en tres fases. La primera va ser l'anàlisi del Pre-Test, basada en l'anàlisi dels primers resultats i els quals van permetre saber en quin punt es trobaven els infants, i quins eren els àmbits de consciència fonològica que presentaven més debilitat i que, per tant, es podien treballar.

Seguidament es va dur a terme l'anàlisi del Post-Test basat en una anàlisi exhaustiva envers els resultats posteriors a dur a terme la intervenció.

Cal esmentar que l'anàlisi tant del Pre com del Post-Test han seguit els mateixos criteris.

Per concloure l'anàlisi de la intervenció amb els infants es va dur a terme la comparació entre el Pre i el Post-Test amb l'objectiu observar si s'havien produït algun canvi, tant positiu com negatiu, en els àmbits fonològics treballats. A part dels aspectes fonològics treballats, també es va tenir en compte veure l'evolució d'aquells àmbits que no s'havien treballat de forma directa.

La hipòtesi de recerca plantejada a l'inici del treball era la següent: Mitjançant una intervenció pel treball de la consciència fonològica en edats primerenques, el nivell de consciència fonològica augmenta.

Aquesta hipòtesi tenia aspectes relacionats i que he volgut corroborar i que han anat lligats a les innovacions que s'han implementat durant la intervenció.

El primer aspecte que volia corroborar era poder observar si la innovació realitzada en el treball de la consciència fonològica permet observar canvis, tenint en compte la diferència de temps i el nombre d'infants. El programa originalment estava previst per a ser passat als infants en el temps d'un curs escolar, i en el cas d'aquest treball, la intervenció ha tingut una durada d'una sessió cada setmana, durant un total de 2 mesos (8 setmanes). Per tant, i arran de tenir els resultats del post-Test i poder veure l'evolució des del principi de la intervenció fins al final es pot afirmar que, tot i la diferència de temps d'intervenció que es proposa en el programa, i l'emprada en

aquest treball s'ha pogut observar una evolució en 5 dels 6 aspectes avaluable en el Test. Pel que fa a l'aspecte Representar els fonemes amb lletres s'ha mantingut amb la mateixa puntuació que al Pre-Test (és a dir, no ha evolucionat, ni positivament ni negativament).

Pel que fa al nombre d'infants, el programa originalment esmenta el treball en grup classe, i autors com Torgesen i Davis (1996) que expliquen la necessitat que tenen alguns infants de treballar de la forma més individualitzada possible. Arran dels resultats en els quals podem observar l'evolució de cada infant tenint en compte el Pre i Post-Test, es pot afirmar com, tot treballant en petit grup es pot aconseguir una evolució de la consciència fonològica del grup classe.

Un altre aspecte que es volia analitzar era l'evolució i els canvis produïts en funció de la innovació de la proposta realitzada als infants de 5 i 6 anys. La metodologia emprada en la intervenció ha tingut alguns canvis respecte al que esmenta el programa i ha permès treballar a partir de racons i amb petit grup on el joc i les dinàmiques són les protagonistes, tot fugint de les pràctiques tradicionals. A partir dels resultats obtinguts en el Pre i Post-test i, posteriorment en la seva anàlisi, s'ha pogut observar l'evolució mitjana del grup classe des del Pre-Test fins al post-Test, i es pot observar com sí que hi ha hagut una millora en els aspectes treballats, tot havent optat per una metodologia diferent.

Per tant, es pot corroborar com el corrent que proposava Piaget, explicada per Meneses (2001) en la qual s'explica i s'afirma que el joc permet que l'infant pugui transformar la realitat en funció de les necessitats personals, i que, per tant, d'aquesta forma serà com anirà comprnent el món.

Els resultats coincideixen amb el que presenta Freinet (citad per Meneses, 2001) quan explica que l'única forma d'aprendre una activitat determinada és fent-la, i que això es pot aconseguir per mitjà del treball dinàmic i pràctic que van fent els infants.

Un altre aspecte que es volia tenir en compte era el fet de poder observar si tots els ítems avaluats evolucionaven d'alguna forma, tot i no haver-hi treball de forma directa. I d'igual forma, gràcies a les anàlisis dels resultats s'ha pogut observar l'evolució en funció dels ítems avaluats.

En la intervenció només s'han treballat de forma específica els tres aspectes fonològics que van treure una puntuació més baixa: Comptar síl·labes, comptar fonemes i Representar els fonemes amb lletres. En l'evolució que es pot observar podem afirmar que hi ha hagut una millora d'1,51 punts, 0,84 punts i, en canvi, un

manteniment a una igual puntuació respecte a l'inici de la intervenció, respectivament. Dos dels ítems treballats de forma indirecta han sigut els que han obtingut una evolució més gran amb 1,51 punts i 0,84 punts.

Per tant, l'aspecte fonològic treballat associat a aquest augment d'1,51 punts és Comptar síl·labes i pot ser degut al fet que des de l'escola els infants no havien treballat mai aquest aspecte, tal com la mestra ho va esmentar en l'entrevista, explicant que a l'aula no treballaven la síl·laba, sinó que ho feien a partir de la paraula. També doncs, es pot afirmar que aquells ítems (excepte un d'ells, que s'ha mantingut) que s'han treballat de forma directa han tingut una evolució més gran respecte dels altres que s'han treballat de forma indirecta.

Pel que fa a l'entrevista amb la mestra de l'aula i la intervenció realitzada, i relacionant-ho amb els resultats obtinguts es pot veure una millor en l'aspecte fonològic esmentat, ja que els infants no ho havien treballat mai de forma directa, tal com ella esmenta en l'entrevista. A més, reconeix també que s'hauria de fer un treball més concret en aquest àmbit per què, en un futur (quan els infants coneguin les regles d'accentuació, per exemple) necessitaran aquest coneixement.

Per tant, es pot afirmar el que esmenta Garriga (2003), la qual explica que de cara al segon Cicle d'Educació infantil és bo desenvolupar l'habilitat de la consciència fonològica, ja que, anys més tard, aquest coneixement permet un bon aprenentatge de la lectoescriptura.

Un dels aspectes principals del treball que es pretenia respondre era afirmar o desmentir si es podia treballar la consciència fonològica en edats primerenques per a evitar futures aparicions de dislèxia i sobre si aquest treball, a la vegada, seria efectiu, tenint en compte que no es tenia certesa sobre si els infants estaven o no preparats madurativament.

Al final d'aquesta intervenció i amb l'anàlisi dels resultats del Post-Test en relació amb el Pre-Test es pot veure com hi ha hagut una evolució positiva en tots els infants, excepte en un d'ells, que ha tingut un retrocés de dos punts respecte als seus mateixos resultats del Pre-Test pel que fa a tots els aspectes fonològics.

Per tant, s'ha pogut comprovar a partir dels resultats finals obtinguts com el treball de la consciència fonològica en edats primerenques permet una millora significativa respecte dels resultats inicials, tot havent-hi una evolució positiva en aspectes fonològics com: comptar síl·labes i fonemes, o comparar la llargada de les paraules, entre d'altres.

CONCLUSIONS

Defior i Serrano (2011) expliquen com la consciència fonològica és un aspecte clau per a treballar des de cicle inicial, i que permetrà consolidar un aprenentatge que, de cara al futur, permetrà a cada infant arribar a objectius com, l'aprenentatge de la lectura, de l'escriptura o l'accentuació de les paraules (Cicle mitjà d'Educació Primària). A més, i com ja s'ha esmentat, la consciència fonològica ajuda a entendre el principi alfabètic, ajuda en els mecanismes de representació dels sons de les paraules i permet que els infants trobin diferents paraules a partir de grafemes que ja coneixen amb anterioritat.

Després de tota l'anàlisi i discussió sobre el paper de la consciència fonològica i impacte en infants de 5 i 6 anys s'ha arribat a diverses conclusions.

La primera d'elles és l'afirmació que amb l'adaptació que s'ha fet respecte al programa inicial hi ha hagut una millora en l'evolució de la majoria dels aspectes avaluats., considerant que s'han produït en un període de temps molt menor del que indica el mateix programa. És a dir, amb el treball constant realitzat durant un curs sencer, la influència o impacte en relació a la consciència fonològica podria haver estat major, treballant més aspectes i, fins a cert punt, més individualitzat per aquells infants que tenen més dificultat.

S'ha treballat des de la màxima individualització possible, aconseguint formar petits grups de 4 infants que han estat treballant conjuntament i cooperativament. En 11 dels 12 infants s'ha pogut veure una evolució significativa en tots els aspectes avaluats. Per tant, i en relació amb els objectius plantejats a l'inici del treball *Implementar la intervenció a una aula, Avaluat l'efecte de la intervenció de la consciència fonològica després de les vuit sessions de treball i Analitzar l'impacte d'una intervenció pel treball de la consciència fonològica en edats de 5 i 6 anys*, i amb l'anàlisi exhaustiva dels resultats es pot afirmar que es pot treballar el programa original, amb adaptacions que permetin un aprenentatge més dinàmic i amb el joc com a mitjà d'aprenentatge.

Pel que fa a un dels objectius generals, *Conèixer el paper de la consciència fonològica en edats d'entre 5 i 6 anys*, s'ha pogut conèixer més sobre el paper de la consciència fonològica en edats d'entre 5 i 6 anys, ja no només pel que fa al coneixement adquirit en la cerca bibliogràfica relacionada amb el marc teòric, sinó també en l'exemplificació amb casos reals a una aula.

Pel que fa a la hipòtesi de recerca plantejada en aquest treball va ser la següent: Mitjançant una intervenció pel treball de la consciència fonològica en edats primerenques, el nivell de consciència fonològica augmenta.

Un cop finalitzat el treball i analitzat els resultats es pot afirmar aquesta hipòtesi.

Els resultats obtinguts han estat importants i significatius, ja que permet deixar la porta oberta a la possibilitat d'implementar el treball de la consciència fonològica en edats primerenques donat que s'ha observat als infants preparats madurativament. Tot i aquest fet, cal analitzar l'impacte de la consciència fonològica a llarg termini en futurs estudis.

La recerca emprada ha beneficiat als infants als quals s'han passat les diferents activitats, i beneficia en un futur a mestres i alumnes que comencin a treballar el paper de la consciència fonològica a partir d'edats primerenques.

Durant el procés d'intervenció hi ha hagut algunes limitacions. La primera d'elles ha estat el temps de dur a terme la intervenció, i el fet de només analitzar a un grup classe.

Hagués sigut interessant que la intervenció hagués tingut una durada més llarga, i que els resultats obtinguts en aquest cas, haguessin pogut estar comparats amb els resultats d'una altra classe que, durant el mateix període no han treballat la consciència fonològica.

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

- Artigas-Pallarés, J. (2002). Problemas asociados a la dislexia. *Revista De Neurología*, 34(1), 7-13.
- Carboni-Román, A., del Río Grande, D., Capilla, A., Maestú, F., & Ortiz, T. (2006). Bases neurológicas de las dificultades de aprendizaje. *Revista De Neurología*, 42(2), 171-175.
- Defior Citoler, S., & Serrano, F. (2011). Procesos Fonológicos Explícitos e Implícitos, Lectura y Dislexia. *Revista De Neuropsicología, Neuropsiquiatría Y Neurociencias*, 11(1), 79-94.
- Escotto Córdova, E. (2014). Intervención de la lectoescritura en una niña con dislexia. *Pensamiento Psicológico*, 12(1), 55-69.
- Fernández, F., Llopis, A. (2002). *La Dislexia : origen, diagnóstico y recuperación* (15a ed.). Madrid: CEPE.
- Garriga, E. (2003). *L'adquisició de la lectura en el nen sord: Cal saber parlar per poder llegir?*. Disponible des de <http://www.xtec.cat/sgfp/llicencies/200203/resums/egarriga.html>
- Garriga, E. (2003). *Consciència fonològica en els infants- Un programa de classe (Adaptació al català del programa "Phonemics Awareness in Young Children" de Adams, M., Foorman, B., Lundeborg, I., Beeler, T.)*. [PDF]. Disponible des de: <http://www.xtec.cat/sgfp/llicencies/200203/resums/egarriga.html>
- Gómez Zapata, E., Defior, S., & Serrano, F. (2011). Mejorar la fluidez lectora en dislexia: diseño de un programa de intervención en español. *Escritos De Psicología / Psychological Writing*, 4(2), 65-73.
- López-Escribano, C. (2007). Contribuciones de la neurociencia al diagnóstico y tratamiento educativo de la dislexia del desarrollo. *Revista De Neurología*, 44(3), 173-180.
- Mejías de Eslava, L., & Eslava Cobos, J. (2008). Conciencia fonológica y aprendizaje lector. *Acta Neurológica Colombiana*, 24(2).
- Rebollo, M., & Rodríguez, S. (2006). El aprendizaje y sus dificultades. *Revista De Neurología*, 42(2), 139-142.
- Sans, A. (2008). *Per què em costa tant aprendre?*. Barcelona: Edebé.
- Serniclaes, W., & Luque, J. (2011). Avances en la investigación sobre la dislexia evolutiva: diversidad, especificidad e intervención. *Escritos De Psicología / Psychological Writing*, 4(2), 1-4.

- Soriano Ferrer, M. (2004). Perspectivas Actuales en el Estudio de la Dislexia Evolutiva. *Electronic Journal Of Research In Education Psychology*, 2(2), 1-4.
- Thompson, M. (1992). *Dislexia: su naturaleza, evaluación y tratamiento*. Madrid: Alianza.
- Vernon, S. (1998). Escritura y conciencia fonológica en niños hispanoparlantes. *Infancia Y Aprendizaje*, 21(81), 105-120.

ANNEXOS

ANNEX 1: ENTREVISTA MÍRIAM- MESTRA DE 5 ANYS DE L'ESCOLA A

A continuació s'adjunta l'entrevista a la Míriam, tutora des dels tres i fins als 5 anys del grup al qual s'ha dut a terme la intervenció d'aquest treball.

Com es podrà llegir a continuació, ella ha viscut des del primer moment d'escolarització tot el procés d'ensenyament-aprenentatge de la lectoescriptura, i parlarà també sobre quina és la importància que se li ha donat a la consciència fonològica i com ho gestiona a l'aula.

(E): Com trebal·leu des de l'escola la consciència fonològica?

(M): "Nosaltres el que, pensant ja des dels tres anys, quan vam començar tot, per què quan van arribar no sabien ni coneixien les lletres. Vam començar a partir del nom, llavors sempre tenien de referència la lletra a partir d'aquest: *La M de la Martina*; i llavors més endavant van descobrir les lletres a partir dels noms dels seus companys, *la K de la Erika*. Però això, el tema de les síl·labes no les hem treballat mai"

(E): Ha sigut directament a partir de la paraula completa no?

"Sí, a partir de la paraula. Les lletres, i aquestes lletres si les juntes fan paraules. Però no hem treballat mai la síl·laba.

Sí que de vegades trebal·lem el tema de la rima, això sí que ho fem com un joc, però no ens fixem en la síl·laba que acaba igual, o que la paraula comença igual que una altra. Tampoc parlem de que la última síl·laba acaba igual que l'altre, sinó que la paraula acaba igual".

(E): Com enteneu la consciència fonològica i com la trebal·les durant el procés d'ensenyament-aprenentatge de la lectura i l'escriptura a l'aula?

(M): "A veure, és que els nens, no és una cosa que "anem a treballar la consciència fonològica", sinó que, a partir de l'escriptura que anem fent, a partir de textos que formen part de la vida de l'aula, ells ja comencen a descobrir la lectura. Són ells que un dia ja diuen "Ala, aquí posa no se què", primer fan aquesta lectura global, aquí posa "Sol", aquí "Dilluns"... per què ja tenen la imatge de la paraula apresada, però un dia ells ja se n'adonen que saben llegir. No és que, "anem a intentar llegir", sinó que, un dia ells comencen a descobrir que saben llegir.

Per tant, comencem a partir de descobrir les lletres. Sí que des del principi de tot hem començat a escriure, cadascú a la seva manera i donant significat al que ells escriuen i, després, cada vegada més, prenen consciència de que “això s’ha d’escriure d’una manera”. Al principi escriuen fent servir les quatre lletres que saben, que coneixen... posen les grafies /a/, /t/, /s/, /e/... i aquí ells ja diuen “Aquí posa dilluns”, és una cosa inventada, però per a ells sí que posa dilluns. I després, més endavant, potser molts a finals de tres anys, i d’altres a principis de quatre, que és el que li està passant ara a l’Adam, prenen consciència de que les paraules s’han d’escriure d’una determinada manera, que han de pensar els sons... I és en aquest moment que es comencen a preocupar de dir “I quina necessito per fer aquesta paraula?”, i això abans no s’ho plantejaven.

Això és amb el temps, a mesura que es van fent grans i que veuen el model de quan escrivim tots junts.. Jo per exemple els hi dic “Ara anem a escriure música. Per quina comença música, quina necessitem?” tot això junts, després, a partir de que ho fan ells sols es van preguntant “quina necessito?”. Però és això, a partir del model i de la vivència del dia a dia de l’aula, i del treball en grup”.

(E): Des de l’escola com plantegeu i encareu la importància que té la consciència fonològica cap a cursos posteriors (cicle de primària)?

(M): *“Bueno, això que et comentava, que nosaltres ara, en aquests moment, no li hem donat importància al tema de la síl·laba però després les mestres de tercer i quart de Primària quan comencen en el tema d’accentuació, que han de saber quina és aguda, plana, esdrúixola... saber quina és la última síl·laba, penúltima.. i tot això, doncs és important tenir clar el que és la síl·laba i com es separen les paraules en síl·labes per tema d’accentuació, per exemple”.*

(E): Has observat alguns canvis des de la primera sessió que vaig realitzar fins al dia d’avui pel que fa als aspectes treballats (rimes, consciència sil·làbica i fonèmica, treball de paraules i frases) ?

(M): *“He notat el canvi en el tema de la síl·laba que era una cosa que no havíem treballat, i ara ja veus com moltes més persones ja entenen el que és la síl·laba, i també el que he notat ha sigut a l’hora d’escriure, l’evolució de com escriuen al principi, i sobre tot també, una millora a aquells infants que els hi costava més, que aquests també han avançat més. Però això també té a veure amb el temps, amb la feina i amb el temps”.*

(E): Tenint en compte el cas de l' Adam, com es pot / has gestionat tu com a mestra una aula en la qual trobem un infant amb problemes d'aprenentatge?

(M): "Clar a veure, quan plantegem una feina també no a tothom li exigim el mateix, potser a l'hora d'escriure algú li deixes que vagi escrivint tres frases i l'altre que n'ha fet cinc doncs l'animem a que en faci més per què sabem que pot donar més. Doncs amb l' Adam fem el mateix, en aquest tema concret, quan havia d'escriure, jo abans valorava molt més no el que escrivia, sinó que m'expliqués el que volia dir-nos. Llavors, jo el deixava escriure lliurement, i després jo em posava amb ell i li preguntava què has volgut escriure; per què jo en aquell moment valorava que en aquell moment el més important no era l'escriptura, sinó la parla. Ara que, no fa gaire, m'ha dit quines lletres necessita per escriure, i veig que ja té interès per saber algunes lletres, doncs llavors sí que em poso amb ell i anem treballant. Sempre quan fem una feina em poso al seu costat, i els altres (la resta del grup) com són molt més autònoms doncs m'ho faciliten molt més, per què puc estar molt més per ell, i els altres només em necessiten en moments puntuals".

(E): I abans per exemple, quan els altres no eren tan autònoms?

(M): *"Doncs això, el deixava molt més que anés fent, i hi havia un moment que sí que el dedicava a ell per què m'anés explicant què és el que havia escrit. Però clar, un treball més focalitzat en ell no el podia fer, però clar, ell tampoc estava madurativament preparat perquè no tenia la necessitat que t'he comentat abans. Els nens en el moment en que em comencen a preguntar "què necessito?, m'ajudes?" és quan els començo a ajudar, però quan estan a principis de tres anys i en el rectangle han de posar "Serralavella" i posen qualsevol cosa, però em diuen en canvi, que allà posa Serralavella, doncs jo ja ho dono per fet. És en el moment que ells estan preparats i se n'adonen quan jo intervinc. Però se n'adonen de tot això per què al cuc hem fet un treball, un model... que llavors quan estan individualment són conscients que "per formar una paraula no és igual qualsevol lletra, sinó que en necessito unes concretes; potser ara no estic preparat per saber quines necessito, però demano ajuda i vaig fent"*

ANNEX 2: Explicació i desenvolupament de les activitats realitzades durant la intervenció a l'escola

ÍTEM TREBALLAT	SESSIÓ (Nº)	Nº RACÓ	OBJECTIUS	DESCRIPCIÓ MODIFICADA	ACTIVITAT
Fonemes	1	1	· Introduir els infants en la creació de noves paraules a partir de la unitat més petita de la llengua, els fonemes.	L'activitat consistirà en la formació de paraules a partir de targetes (en les quals, en cadascuna d'elles, hi haurà escrit un fonema).	
	1	2	· Introduir els infants en el repte d'analitzar les síl·labes en els fonemes o de sintetitzar síl·labes a partir de fonemes	· Els infants disposaran de dues caixes: la primera conté gran quantitat de fonemes, i l'altra caixa contindrà dibuixos. Els infants primerament agafaran de la caixa un dibuix, i hauran de dir en veu alta a la resta del grup el dibuix que és. A continuació hauran de buscar els fonemes que corresponen i que permeten formar la paraula.	
	2	1	· Ampliar l'anàlisi i síntesi dels fonemes en paraules de consonant(C)-vocal(V)-consonant(C).	· Es presenten diferents targetes que contenen fonemes i altres targetes amb paraules ja escrites. Els infants han de combinar les dues targetes per a poder formar noves paraules.	
	2	2	· Reforçar l'habilitat de la correspondència so-grafia.	· Cada grup d'infants tindrà un seguit de dibuixos. Un d'ells haurà d'agafar-ne un (sense que la resta ho vegin) i començar a dictar els diferents fonemes a partir del que ell cregui, i la resta hauran d'endevinar el dibuix que representa.	

Consciència de síl·labes	3	1	· Introduir als nens/es en la naturalesa de les síl·labes, iniciant-los en picar i comptar les síl·labes	· Els infants hauran de picar de mans el nom de les imatges i buscar les etiquetes que contindran les respectives síl·labes.
	3	2	· Reforçar l'habilitat per analitzar paraules en síl·labes, per mitjà de la pica de mans i el recompte.	· A partir d'una capsa que contingui objectes quotidians, animarem als infants a tancar els ulls i agafar un objecte. L'infant que ha agafat l'objecte continuarà amb els ulls tancats, mentre la resta hauran de posar-se d'acord per dictar-li les síl·labes (tot picant de mans) de l'objecte, i així poder saber què és.
	4	1	· Creació de paraules a partir de síl·labes independents.	· Cada grup tindrà una caixa amb targetes (les quals contindran síl·labes), hauran de formar paraules a partir de les síl·labes que vagin traient de la capsa.
	4	2	· Identificació de paraules a partir d'un nombre de rimes concret.	· La mestra proposarà als infants que busquin objectes a l'aula que tinguin 3, 4 o 5 síl·labes. Els infants, sol o bé conjuntament, hauran de trobar aquests objectes i compartir-los tot picant de mans a la resta del petit grup.
Paraules i frases	5	1	· Introduir el concepte i noció de frase	· Els infants tindran una caixa amb dibuixos. El que hauran de fer és ajuntar dibuixos tot formant frases.

				A més, tenen a la seva disposició fulls per si ho volen escriure (totalment voluntari).
	5	2	· Saber a partir de la imatge quina de les parelles de paraules és la llarga	· El racó estarà compost per dibuixos emparellats, un fonològicament més llarg de l'altre. Hauran de saber quin dels dos és més llarg.
	6	1	·Reforçar la consciència de paraula fent que es representin com a blocs separats · Reforçar la idea que la paraula és una paraula per ella mateixa.	·Es presentaran uns blocs/targetes amb paraules dins d'una caixa. A partir de les diferents paraules que hi ha a la capsa, els infants han de crear frases.
	6	2	· Reforçar la consciència de paraula i compreguin que poden ser més llargues o curtes independentment del seu significat o sentit.	· L'adult anirà dictant els parells de paraules als infants, i ells diran si més llarga una o altra.

ANNEX 3: Model test del programa de Garriga (2003). *Consciència fonològica en els infants: Un programa de Classe (Adaptació al català del programa “Phonemics Awareness in Young Children” de Marilyn J. Adams, Barbara R. Foorman, Ingvar Lundberg i Terri Beeler).*

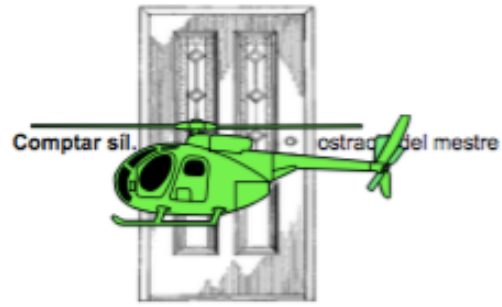
TEST DE CONSCIÈNCIA FONOLÒGICA

Identificar rimes: Pàgina de demostració del mestre

Identificar rimes: Full de prova de l'alumne

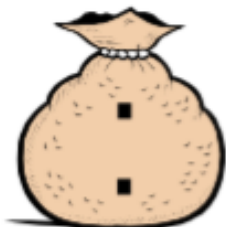

En aquest cas, i en els següent en que es produeix, es pot observar com les imatges estan sobreposades (estan així per defecte, tal i com es pot comprovar des del mateix programa). Per aquet motiu, i en el moment de passar el Pre i Post-Test se'ls deia als infants la paraula de la imatge que tocava, per què al costat poguessin posar el nombre de síl·labes.

Aparellar el so inicial: Pàgina de demostració del mestre

Aparellar el so inicial: Full de prova de l'alumne.

Comptar fonemes: Pàgina de demostració del mestre

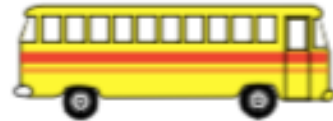

Comparar la llargada de les paraules: Pàgina de demostració del mestre

Comparar la llargada de les par

l'alumne.

Representar els fonemes amb lletres: Pàgina de demostració del mestre

Representar els fonemes amb lletres: Full de prova de l'alumne

